

kar bi ga vzbujalo v samodelavnost, kaj čuda, ako potem med odraščeniimi nabajamo dosta izveržkov človeštva, ki zapadejo potem javni pravici. Tega bi ne bilo, ko bi narod bil toliko izobražen in bi došel do one, vzorne vzvišene samostalnosti in lastne prepričanosti, ktero zahtevajo naravne, človeške postave. (Omika sama na sebi ne varuje človeka hudega, hudeclem po uječaj ne manjka toliko razumnosti, marveč dobre poštene volje i. dr.) Tedaš šola in posebno narodna šola mora drugačna biti, ka bode mogla vspešno delati na polju najtežavnejšega posla, na polju omikanja in izobraževanja narodovega. Solnce jednakopravnosti mora sijati vsem narodom mnogojezične Avstrije. Blažilni žarki njegove svitlobe naj razgrevajo vse krogove, vse narode. Protivniki spoznavši blagodelno svitlobo in neskrušljivo moč, bodo primorani vtihniti. (Konec.)

Anton Oliban.

Po občni buni svetovski, ne le mladenčevski ali posebej dijakovski, l. 1848 — oglasi se Ant. Oliban v „Sloveniji“ (št. 52) v dopisu iz Celovca: „Slovenščina na Koroškim“. — „Draga Slovenija! Ker se je, kakor ti je znano, tudi v Celovškim ozidji slovensko društvo včiniło, sim sklenil, ti posihmal zaporedama njega stanje in delavnost in sploh važniši prigodke iz slovenskiga obzira poročvati... Družbina čitavnica je vedno odperta, v kateri se zlasti ob večerih družbniki zhajajo, časopise prebirajo, se trikrat v tednu v slovenskim, enkrat v ilirskim in dvakrat v českim jeziku vadijo, sicer se pogovarja, včasí se kaki lepi in krepki slovenski sostavk krasnorečno progovori, naj večkrat pa se ktera zapoje iz slovenske gerlice, v kateri je v resnici več v napevi in besedi tako mičnih in iskrenih pesim, de jim ni para. Slava ljubljanskimu društvu za miloglasno domorodno gerlico“.

Tudi v tukajšni duhovščini slovenski duh veselo veje; letos so namreč slovenski bogoslovci med seboj v društvo stopili, so si svoje društvine postave naredili, imajo svojo čitavnico, časopise, knjižnico itd., vsak teden tudi en spisan list (časopis) med seboj na svitlo dajo, pod imenom Venec; in dvakrat v tednu se v slovenskim govorništvu za prižnico prav marljivo vadijo. Hvala jim, tako prizadetje gotovo lepi sad obeta.. Tako je s slovenšino na tukajšnim učilišu, kjer jo uči g. Janežič.. kakor se sliši, se tudi per slovenskih kmetih na Koroškim ljubezin do slovenšine od dne do dne bolj vnema... po šolah slovenskih fará... oh koliko je zdaj na šolskih učeníkih po deželi ležeče! Naj bi spoznali, de pred vsim drugim oni nar berzdniši in nar obširniši poganj k slovenski reči in ljudskimu omikanju dati zamorejo, ako so pridni in marljivi, ako domovino ljubijo, ter srečo in izobražnost prihodnjiga naroda želé itd.“

In l. 1859 piše v Sloveniji (št. 7) iz Celovca: „Naše slovensko društvo se vedno množi . . . Tedej vidite, dragi bratje Ljubljanski, kaj si mi prizadevamo, in kako nam gre, pravi na koncu svojega dopisa. Vi se pač krepkejši gibljete in jasniši ure obhajate, kakor mi! Serčno veselje in mila žalost nas obide, ko od vaših mičnih veseljic in radostnih vžitkov slovenskiga duha, ki vas tako blažno navdaja in objema, beremo. Z vami se veselimo, de se tako slovensko radujete, de že lepo cvet svojiga rodoljubja in verliga prizadevanja zirate, in že njega sladki sad okušate. Kako mora pač serce veselja igrati, v gledišu mile glasove materniga jezika v nedolžni in javni igri domačiga duha, ali v mičnim petji narodne Vile slušati. Miločutni in iskreni bratec gosp. Jeriša nam je pomenljivo in serčno obhajanje, s katerim ste zadnje ure pretečeniga leta v zaton spremili, s tako živečno besedo popisal, de je mogla zares v oserčje vsaciga domorodca segniti. Ako nas je že to popisovanje toliko prevzelo, s kakšnim čutjem bi nas bila še le naša tačasna pričujočnost v vaši sredi navdala! Kako domorodno in verno so verli Krakovčani večer svetih treh kraljev obhajali! Slava in hvala naj jim doní od njih nič manj rodoljubnih in vernih bratov na Koroškim! — Neka otožnost in žalost nas obide, ako pomislimo, de je naša zmožnost še tako šibka in ograjena, de vsih tacih nedolžnih in mičnih vžitkov narodniga duha pogrešati moramo. Naš nar viši vžitek je v dobri vesti, de se za blagor Slovenije po moči trudimo; de v prijaznih shodiših med seboj kaj pokramljamo ali ktero slovensko zakrožimo, je naše edino radovanje. Vender upamo, de se bo zgotovilo, kar je bil že gosp. predsednik v misel vzel, de bi namreč tudi mi s svojimi družbniki enkrat slovensko besedo napravili, in domorodno veseljico obhajali. Živi Slovenija!“

V prognanstvu utihne mu slovenska Vila. — Sprejet spet v duhovščnico zapoje najprej v Drobtnicah l. 1850 „**Juterno**“ (Zbežala je noč itd.) priobči v Slovenski Bčeli (str. 2—4) ljudsko pripoved: „**Verbsko jezero** (Wörther See) **pri Celovcu**“, ki se ponatisnjena nahaja v slov. Berilu za I. gimnaz. razred (str. 181—3), in zloži fantazijo „**Natora in človek**“ v Bčeli (str. 161. 162). — Kar zemlja blazega sadu rodi, — kar žlahtnega v naročji svojim krije, — Kar milega izvira 'z nje moči, — Vse človek sam, nje ljubček naj užije“. — Vse to posebej našteva, kako se po zimi o vigredi ponovi, kako pa se stara človek, sivček gre na polje, kjer milo vzdihuje: Ali res jaz — v trohljivosti — brez sledú se moral bom razsuti, zbežati v nič? — Toda natora se oglasi, in prerokuje:

„Ne boj se, dragi sin, ostal boš ti,
Naj se 'kol tebe vse tud v nič razsuje!
Zemljo sim celo ti zročila v last,
In posihmal bi več ne bil ko cvetje? —
Tud v smerti ostaneš stvarstva kralj in čast;
V naročji mojim — najdel boš zavetje!

Strohneti moraš, ker si iz prahú,
 Scer tudi ti, ko vse, kar se je sjalo,
 Al kar je v teb' nebeškega sadu, —
 Za lepši svet bo 'z groba kal pogvalo“.

Jako navdušena in priserčna je tudi novoletna (1851) njegova čestitka „Bčeli“, v kateri jej kliče: Živi, živi Bčela slovenska; prostejšje spuščaj se po polju, nabiraj cvetja pisani kras, dvigaj se više, bogati z dihtnimi snopči slovenski Parnas:

Da boš šumljaje vlastencov ndanih
 Vnemala serca, budila mladost,
 V persi bezvèstne sinuhov zaspanih
 Pa da zabadala svojo boš ost.

Da boš o dobi sedanji šumeči,
 Ko ti veljá le zedinjeni trud,
 Vžigala plam rodoljubja goreči,
 I pa nebeške jedinosti čut!

Da jednodušni v povzdigo domije
 Delamo, sklenemo glave i dlan,
 Miljeni majki pa skoraj zasije
 Sreče i slave i svobode dan!

Tako navdušaj, tako poveličaj
 Bčela marljiva, Slovence okrog,
 „Z malega rase veliko — to spričaj
 Tvoja bodočnost, i živi Te Bog!

L. 1852 prinesó Drobtinice v domači gerlici tri Olibanove: Naj ljubše mestice; Človek sim; Keršen sim“; in l. 1853 pesem: „Novomašnik“. — L. 1853 sproži v Novicah (št. 90) nektere „Slovníške pomenke“ (na pr. ti — ta; stare — a vina; lepši — a miza; Maria — Marija; u — v; lj, nj), češ, naj se oglasijo učeni pisatelji, jim bomo serčno hvaležni, da dosežemo večo edinost v pisavi; in res so se oglasili na to Metelko, Hicinger, Kobe, kar je bilo v Jezičniku že tu in tam povedano. — Naslednje leto pride pa na svetlo njegovo največe delo . . . „Očenaš in deset božjih zapoved, razložil Alban Stolec. Poslovenil Anton Oliban. U prid afrikanskega misiona. U Ljubljani, 1854. 16. str. 296. S škofjskim poterjenjem (Antona Martina). Natisnil in založil Jožef Blaznik. — V predgovoru — povédaš, da je slavni katoliški pisatelj, Alban Stolec profesor bogoslovja v Freiburgu na Badenskem, da se v pričujoči razlagi sv. Očenaša in božjih zapoved ozira na vse stanove in okoljšine, na vse navadne strasti in spake sedanjega časa, in na želje in serca človeške tako bistro in osoljeno, tako milo in resnobno, da bi jo še marsikteri posvetnjak rad in s koristjo prebral, naj bi mu v roke došla in naj bi jo brati jel; dalje pravi:

„To knjižico tedaj sim poslovenil, in nadjam se, da sim ustregel ljubim rojakom. Omeniti moram, da nisem zaporedoma vsega, kar je u nemškem spisu, prestavil, ampak marsikaj, kar slovenskih bravcov in okoljšin ne zadeva, sim čisto

opustil, marsikaj okrajšal ali nekoliko premenil, pa tudi semtertje katero stvarico pristavil, kakor se mi je za moje bravce bolj prav in primerno zdelo. Slavni gosp. pisatelj mi je u prijaznem dopisu tako ravnati prav rad dovolil. — Prizadeval sim si po domače in umevno pisati, ter nedolžno-šaljivo jasnost in serčno milobo izvirnega dela, kar se je dalo, tudi u slovensko prenesti. Če pa znabiti ktera oblika ali semtertje ktera besedica nekteremu ne bo po njegovi volji, nej zategadel nikar ne bo knjižici neprijatelj (kakor se rado godi!). „Prava ljubezen ne sodi hudo, pa tudi komarjev ne preceja, kjer treba ni“, kako je vender lepa ta beseda preslavnega slovenskega pisatelja! — Želim, da bi prijatli ljudske omike k razširjanju te knjižice, ki je pobožna, podučna in kratkočasna ob enem, u svojih krajih po svoje pripomogli, in upam, da bo kolikor toliko donesla v čast božjo in miljenim Slovencem u blagor. Bog daj!

U Šmartnu pri Slovenemgradu, spomlad 1854.

A. Oliban.

Kar pa prevod slovenski vtiče, pravijo Novice (str. 280), se na vsaki verstici vidi, da je gosp. Oliban s takim veseljem prestavljal in knjigo predelal vso v duhu našega naroda in prestavo ustrojil tako lepo po domače in umevno, da je slavnoznani pisatelj, ki je že dokaj lepega spisal, v ti knjižici, če smemo navadnega nemškega govora o kritičnih spisih se poslužiti, sam sebe prekosil. V poterjenje svojih besed damo častitim bravcem en ulomek od zavisti ali nevošljivosti za poskušnjo i. t. d. — In tako so tudi Drobotnice l. 1854, v katerih so brati Olibanove pesmice „Večernice; Materne solze; Otroška molitva; Usmiljene gospodični (povest)“, ponatisnile deloma „Oče naš“ (str. 210—215) in posebej iz njega premični opis: „Božja skerb za vrabca“ (str. 216—219). — Knjižica stane pri Blaznikovih naslednikih samo 40 soldov. — Vzemi in beri, in ne bode ti žal!

Nad vse mikaven, šaljiv pa resničen je tudi po Alban Stolcu vravnani opis „Tercjalke“ v Drobotnicah l. 1856 (str. 200—203), kterim — tercjalskim hinavkljam — nasproti je pa l. 1857 opisal: „Dobrega semena dober sto- in stoteri sad“, kjer govori o bratih in sestrah tretjega reda sv. Frančiška Serafiškega (str. 171—177). V teh je natisnjena pesem: „Zapeljana deklica“ (320—322); v unih pa: „Pred podobo križanega Jezusa (str. 281—2); Življenje (304); Ovcice na nebu (306—7). — Dopisovati je bil jel dobri Oliban tudi v Zg. Danico, in l. 1854 ima ta (v št. 11) poleg Oskarja Redvica zloženo pomenljivo pesem: „Herman Vikari“. Bilo je v temni viharni noči, pripoveduje v njej pesnik, kar prileze prečastitljivi starček opolnoči v kapelo — pred sv. Rešnje Telo — in klečé in v solzah tiho moli. Ko bi trenil, pogleda nakviško, okó se mu zjasni, vesel in navdušen začne slaviti Boga ter hvaliti za prejeto moč in pogumnost, za jake in zveste duhovne; prosi za nezveste, prosi za vernike vse, naj v sveti vojski bodo stanovitni, dokler sam postaran izročá se v voljo Božjo, prosi milosti še sovražnikom:

„Utruden zdaj omolkne, solziti spet začne,
Junak nadušen zopet ponižno dete je,
V molitvi pred Gospodam tam zdiha in klečí,
Da juterna se zarja iz zagorja pricedi.

Terpljenje pa njegovo, molitva in solzé,
Kot biserji in rože v nebesih gor bliše.
Glej angel jih donaša, prešteva jih zvestó, —
In Mati Božja spleta z njih krono pravitló.

L. 1855 (v št. 7) pripoveduje po katoliških listih iz Tirolskega l. 1849 kaj ginljivo prigodbo od pravega spokornika vsled pridige o presv. sercu Jezusovem pod naslovom: „Zgubljen pa spet najden sin“; l. 1857 je (v št. 23) natisnjena njegova pesem: „Sveti misijon“ (Trikrat pozdravljen čas svet'ga misijona i. t. d.), ktera je bila spevana tedaj pri ljudskem misijonu v Bistrici; in l. 1858 ima Zg. Danica (str. 175) še pesmico, ktero je zložil — morebiti poslednjo — A. Oliban, kaplan pri Materi Božji na jezeru, da se je pela v Šmihelu pri Plibergi na Koroškem o priliki, kedar so preljubljeni pastir Anton Martin posvetivši cerkev sv. Katarine, podelivši nekterim zakrament sv. birme, v solzah poslovili se pri pričujočih pred odhodom svojim v Maribor. V njej je z verniki vred ljubi naš Anton klical k sv. Katarini, naj prosi, „Da Božji strah nas vodi, — Spominja nas na smert, — Da enkrat vsim od todi — Bo sveti raj odpert!“ — S premilim mu prijateljem Dragotinom upamo, da se je odperl o smerti sveti raj tudi našemu pesniku; vsaj je dobro pomnil, kako nevarno je naše življenje, kar dokaj spričuje njegova pesmica v Drobtnicah l. 1856 natisnjena:

Ž i v l j e n j e.

Življenje kot po morju gré,
Kjer strasti žugajo, kipé,
In kot valovi semtertjé.
Nas neprenehoma podé.

In ak nam vere luč temni
In veslo upa se zdrobí,
In žar ljubezni omedlí:
Gorjé, — se čolnič potopí.

Anton Oliban.

O r i s a n j i.

Pri okrajni učiteljski skupščini v Krškem 4./8. govoril J. L.

Risanje, katero se je posebno z novimi šolskimi postavami v narodne šole vpeljalo, ima dvojni namen. Formalni (oblikovni) namen doseže se s tem, da se otroku pri risanju roka in oko vadi, da se čut do lepega izobražuje. Materjalni (tvarni) namen je pa v tem, da se otrok kolikor toliko v risanju za praktično življenje izuri.

Risanje se je sicer v ljudske šole vpeljalo, ali prašati moramo: kakošno je to risanje? Je-li tako uravnano in negovano, da se po njem vsaj nekoliko dosežeta prej omenjena namena? Malo kje. Vzroki temu so, da nemale vsi učitelji potrebne izurjenosti, da ne poznajo prave me-